

Gezond groeien

Groeien, blakend van financiële gezondheid, en bekroond vanwege het ondernemerschap. Installatiebedrijf Lammerink over strategie en innovatie; over frituurvet, medische afvalgassen, kloosters en 3D.

Erik Lammerink. "Wij leggen de lat heel hoog, ook voor onze werknemers." Lammerink is eigenaar van het gelijknamige installatiebedrijf in Ootmarsum. Het familiebedrijf timmert al 50 jaar aan de weg. De afgelopen jaren bleef de onderneming groeien ondanks de crisis.

Dit jaar verwacht de Lammerink Installatiegroep een omzet van 32 miljoen euro. Een plus van 5% ten opzichte van vorig jaar. Behaald dankzij innovatieve ontwikkelingen en branchevreemde uitstapjes. In november werd Erik Lammerink daarvoor beloond en uitgeroepen tot 'Twents zakenman van het jaar'. Een paar weken later kreeg het bedrijf de Graydon Financieel Gezond Award. Daarmee hoort Lammerink volgens de zakelijke en financiële informatieverstrekker bij een select gezelschap van slechts 3% van de Nederlandse bedrijven, die de zaken dusdanig op orde hebben dat ze zich 'financieel gezond' mogen noemen.

Niet onder kostprijs

Het valt niet mee om een afspraak te maken met Erik Lammerink, niet dat hij niet wil, maar hij heeft het gewoon razend druk. Ook tijdens ons gesprek wordt Lammerink geregeld gebeld. "Deze moet ik even opnemen, dit gaat over een aanbestedingsuitslag." Na het telefoontje zet de Twentse installateur

△ **Installatie-ondernemer Erik Lammerink: Twents zakenman van het jaar, en in het bezit van een Graydon Financieel Gezond Award.**

z'n smartphone op stil. "De klus gaat niet door, dat had ik ook wel verwacht. Het gaat om een project in Amsterdam. We hebben scherp ingeschreven, maar niet onder de kostprijs. Uiteindelijk

Innovaties

De prijs 'Twentse zakenman van het jaar' is er voor Lammerink één met een lach en een traan. In de tijd dat bekend werd dat Lammerink genomineerd was,

Prefabriceren wordt de toekomst

bleek het prijsverschil tussen de hoogste en de laagste inschrijving 20%. Nog altijd schrijven bedrijven ruim onder de kostprijs in om het hoofd boven water te houden. Wij doen daar niet aan mee, dat hebben we nooit gedaan. Uiteindelijk gaat je bedrijf eraan kapot."

overleed z'n moeder. Het juryrapport spreekt van een creatieve ondernemer die investeert in innovatieve technieken. "Bijvoorbeeld het laten draaien van een warmtekrachtwiel voor warmteontwikkeling op frituurvet. Dat was in de periode dat er een overschot was en de

biodiesel ongeveer 50 eurocent per liter koste. Nu een liter 2 euro kost, hebben we de installaties omgebouwd zodat deze draaien op afvalhout en op hout-snippers.”

Het samenvoegen van regeltechniek en werktuigbouwkundige installaties is iets waar Lammerink Installatiegroep eveneens flink in investeert. “Het WUR-project is daarvan een mooi voorbeeld. Middels een PPS-constructie hebben we op het Wageningen University & Research Centre een installatie ontwikkeld waarmee je warmte terughaaft uit afvalstromen van zuurkasten. Normaal liter gaat de warme lucht uit een zuurkast zo de buitenlucht in, maar wij weten er rendement uit te halen en brengen een deel van de warmte terug in het gebouw. De techniek hebben we ook toegepast bij de Rijksuniversiteit in Groningen. Zeven medische leidingen hebben we daar in verschillende laboratoria aangelegd. Zuurstof, argon, stikstof en andere zware medische gassen. Met die kennis en specialisatie horen

we als Twents familiebedrijf bij de absolute top in de branche”, zegt Lammerink trots.

Kloosterwereld

“Wij komen uit de kloosterwereld en we hebben nu nog zes congregaties of kloostergemeenschappen in onze klantenkring. Dat heeft met de beginjaren van de zaak te maken. In Ootmarsum staat een klooster waar mijn vader jarenlang al het installatiewerk verzorgde. We bouwden een goede naam op en van het één kwam het

Oorsprong in witgoed en de gasbel

In 1963 is het bedrijf opgericht in Twente door Ben en Mieke Lammerink. Vader Ben was installateur en moeder Mieke richtte zich op de verkoop van elektra-artikelen en witgoed. De komst van aardgas was een enorme impuls voor het bedrijf. In 1999 neemt Erik het stokje van vader Ben over. Er werkten toen 90 mensen bij het bedrijf. Nu zijn dat er 260 binnen de hele groep. Naast de hoofdvestiging in Ootmarsum heeft Lammerink vestigingen in Leek en Amersfoort. De Lammerink Installatiegroep bestaat uit meerdere bedrijven: Boensma Brandbeveiliging, Lammerink Telematica, Lammerink Beveiligingstechnieken en Drukkerij Verhaag. De drukkerij is goed voor een jaaromzet van 5,5 miljoen euro. Lammerink Telematica, Beveiligingstechnieken en Boensma Brandbeveiliging zetten jaarlijks 4 miljoen euro om.

ander. Voor we het wisten reden onze busjes het hele land door naar andere kloosters. Veel kloosters hebben door de jaren heen een andere functie gekre-

Warmte halen uit afvalstromen

gen en werden omgebouwd tot verzorgingshuis of appartementencomplex. Veel van die werkzaamheden daarvoor hebben wij verricht. Vooral in de jaren tachtig en begin jaren negentig, toen het eveneens een slechte tijd was, hebben we daar veel profijt van gehad. Ook toen groeiden we.”

Drukkerij

“Zes jaar geleden hebben we Drukkerij Verhaag overgenomen. Het bedrijf verhuisde en we hadden voor tienduizenden euro's installatiewerk gedaan. Ik had de postzegel nog niet op de factuur geplakt of het bedrijf ging failliet. We hebben beslag laten leggen en de zaak overgenomen.”

Het idee was om de zaak snel weer van de hand te doen. Maar het liep anders. “Toen ik eens goed naar de werkwijze in de drukkerij keek, zag ik hoe efficiënt het productieproces was. Voordat er

>>

△ Dit jaar verwacht de Lammerink Installatiegroep een omzet van 32 miljoen euro. Een plus van 5% ten opzichte van vorig jaar.

wordt gedrukt, wordt alles tot in de puntjes voorbereid. Dat geldt ook voor de afwerking. Ik vroeg me af of dat ook zou kunnen binnen het installatiebedrijf. Het werk komt binnen en als de tekening en de maten van de architect kloppen, kun je onderdelen net zo goed in de eigen warme werkplaats maken, in plaats van op locatie. Op de bouw hoef je dan alleen maar de geprefabriceerde onderdelen te assembleren. Natuurlijk is het niet op elke klus toepasbaar, maar we proberen die werkwijze wel zoveel mogelijk te hanteren. Het is veel efficiënter.”

3D-techniek

Prefabriceren wordt – denk ik – ook de toekomst. Zeker nu steeds meer archi-

tecten en opdrachtgevers met de 3D-tekenprogramma's zoals Revit werken. Een mooi voorbeeld is ons universiteitsproject in Wageningen. We hebben er een romneyloods neergezet van waaruit we opereren. Met 40 man prefabben we

in die loods klimaat- en luchtbeheersingsinstallaties, leidingen voor technische gassen en andere technische W- en E-toepassingen, die we gebruiken in het negen verdiepingen tellende gebouw.

Een ander voorbeeld is een bioscoop in Utrecht. De staalconstructie is zo com-

plex dat we met een 3D-programma de luchtkanalen erin moesten tekenen om te zien of het zou passen. De onderdelen kun je straks als meccano in elkaar zetten. Technische innovatieve ontwikkelingen vergen ook meer van de werk-

Crisis is nog niet voorbij

nemers. Goed geschoolde mensen worden steeds belangrijker. Nu is zo'n 20% van ons personeel HBO'er, maar ik denk dat dit aantal gaat oplopen tot 50%. De HBO'ers zijn de engineers en werken in de tekenkamer, de MBO'ers en de handjes werken op de bouw.”

Gevaren

“De grootte van het bedrijf is tevens de zwakte. Als de situatie daarom vraagt, kun je minder snel inspelen op veranderingen. De crisis is in mijn ogen ook nog niet voorbij. Ik vrees dat we in de utiliteitsbouw weer een dip tegemoet gaan. Laatst sprak ik collega-ondernemers op een conferentie. Veel van hen hebben nog altijd een slecht gevulde orderportefeuille. Ook regelgeving gaat een steeds grotere rol spelen. Ik hecht belang aan inspraak maar het slaat in mijn ogen door en dat is een slechte ontwikkeling. Een paar bezwaarschriften kunnen grote bouwprojecten vertragen of een miljoenproject zelfs de das omdoen.”

Bureaustoel

“Ik doe de commercie, stuur de calculatieafdeling aan en zit veel in spreekkamers. Maar de meeste tijd loop ik rond, mijn bureaustoel wordt ook maar 10 minuten per dag gebruikt”, lacht Lammerink. Ik sta tussen 'de jongens'. Op zaterdag steek ik in de werkplaats nog graag even de handen uit de mouwen en op vrijdagmiddag doe ik niets liever dan met een man of 40 in de kantine een biertje drinken.” <<

▷ Nu is zo'n 20% van ons personeel HBO'er. Lammerink: “Ik denk dat het aantal gaat oplopen tot 50%. De HBO'ers zijn de engineers, de MBO'ers de handjes op de bouw.

